

**TALABALAR O‘ZINI O‘ZI BOSHQARISH ORGANLARI –
BO‘LAJAK RAHBARLAR KADRLAR ZAXIRASINI
TAYYORLASH ASOSI SIFATIDA**

Toshkent Xalqaro Ta’lim Universiteti

Magistratura talabasi

Raximov Shohjaxon

shokharaximov@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oliy ta’lim muassasalaridagi talabalar o‘zini o‘zi boshqarish tizimining bo‘lajak rahbar kadrlarni tayyorlashdagi strategik ahamiyati tahlil qilinadi. Talabalar ittifoqi va kengashlari faoliyati orqali boshqaruv ko‘nikmalari, qaror qabul qilish mas’uliyati va ijtimoiy tashabbuskorlikni shakllantirish mexanizmlari ilmiy asoslab berilgan. Maqolada ushbu tizimni kadrlar zaxirasini shakllantiruvchi "ijtimoiy lift" sifatida takomillashtirish bo‘yicha takliflar ilgari surilgan.*

Kalit so‘zlar: *Talabalar o‘zini o‘zi boshqarish, kadrlar zaxirasi, liderlik, boshqaruv kompetensiyasi, ijtimoiy lift, oliy ta’lim, jamoat ishlari.*

Bugungi kunda davlat va jamiyat boshqaruvi uchun yuqori salohiyatli, tashabbuskor va mas’uliyatli kadrlar zaxirasini shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Oliy ta’lim muassasalari nafaqat professional mutaxassislarni, balki bo‘lajak rahbarlarni yetishtirib beruvchi asosiy bo‘g‘indir. Bu jarayonda talabalar o‘zini o‘zi boshqarish organlari alohida o‘rin tutadi. Ushbu tuzilmalar talaba yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish bilan birga, ularda real boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirish uchun amaliy maydon (poligon) vazifasini o‘taydi. Mazkur

maqolada talabalar o'zini o'zi boshqarish organlarining bo'lajak rahbar kadrlar zaxirasini shakllantirishdagi roli va ahamiyati ilmiy tahlil etiladi.

Talabalar o'zini o'zi boshqarish tizimining institutsional asoslari. Talabalar o'zini o'zi boshqarishi — bu talabalarning o'z huquq va manfaatlarini himoya qilish, o'quv va ijtimoiy jarayonlarni tashkil etishda mustaqil qaror qabul qilish tizimidir. Bu jarayon talabada demokratik boshqaruv tamoyillari, saylov tizimi va jamoatchilik nazorati haqida dastlabki ko'nikmalarni shakllantiradi. Oliy o'quv yurtlaridagi Talabalar ittifoqi, Yoshlar ittifoqi boshlang'ich tashkilotlari va talabalar kengashlari kadrlar tayyorlashning o'ziga xos "laboratoriyasi" hisoblanadi.

Boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari. Talabalar o'zini o'zi boshqarish tizimida faoliyat yuritish orqali bo'lajak rahbar quyidagi muhim sifatlarga ega bo'ladi:

Delegatsiya va muvofiqlashtirish: Vazifalarni taqsimlash va jamoa harakatlarini umumiy maqsad sari yo'naltirish.

Mas'uliyat va hisobdorlik: Qabul qilingan qarorlar natijasi uchun jamoa oldida javobgarlikni his qilish.

Notiqlik va muzokara olib borish: Turli darajadagi auditoriya bilan muloqot qilish, o'z fikrini dalillash va konsensusga erishish.

"Ijtimoiy lift" funksiyasi. Oliy ta'limdagi o'zini o'zi boshqarish organlari yoshlar uchun professional karyeraga o'tishdagi "ijtimoiy lift" vazifasini o'taydi. Statistika shuni ko'rsatadiki, talabalik yillarida jamoa ishlarida yetakchi bo'lgan yoshlar kelajakda davlat boshqaruvi, biznes va ijtimoiy sohalarda yuqori natijalarga erishadilar. Bu tizim bitiruvchining mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Talabalar o'zini o'zi boshqarish tizimining psixologik-akselologik jihatlari.

Talabalar o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyati shunchaki ma'muriy vazifa emas, balki shaxsning qadriyatlar tizimini (akselologiyasini) o'zgartiruvchi jarayondir. Bo'lajak rahbar uchun eng muhim sifat — bu ijtimoiy daxldorlik hissidir. Talaba o'z tengdoshlarining muammolarini hal qilishda ishtirok etar ekan, unda "shaxsiy manfaatdan umumiy manfaat ustunligi" tamoyili shakllanadi. Bu esa kelajakda korrupsiyaga qarshi immunitetga ega, adolatli rahbar kadrlar shakllanishiga xizmat qiladi. Psixologik nuqtai nazardan, ushbu muhitda talabaning "Liderlik identifikatsiyasi" sodir bo'ladi, ya'ni u o'zini boshqaruvchi sub'ekt sifatida anglay boshlaydi.

Qaror qabul qilishda "Demokratik markazlashuv" tajribasi. Talabalar kengashlari faoliyatida qaror qabul qilish jarayoni ko'p bosqichli tahlilni talab etadi. Talaba yetakchilari: Muammoni identifikatsiyalash (masalan, talabalar turar joyidagi sharoitlar yoki dars jadvalidagi muammolar); Muqobil yechimlarni ishlab chiqish va ularni talabalar o'rtasida muhokama qilish (jamoatchilik fikrini o'rganish); Ma'muriyat (dekanat yoki rektorat) bilan muzokaralar olib borish va yechimni tasdiqlatish. Ushbu zanjir rahbarlik faoliyatining kichraytirilgan, ammo to'laqonli modelidir. Bu jarayonda talaba "vaziyatli liderlik" (situational leadership) mahoratini o'zlashtiradi, ya'ni turli xil ijtimoiy guruhlar (talabalar, o'qituvchilar, rahbariyat) bilan muloqot qilishning differensial usullarini o'rganadi.

Kadrlar zaxirasini shakllantirishda "Seleksiya" (saralash) mexanizmi. Talabalar o'zini o'zi boshqarish organlari tabiiy ravishda eng iqtidorli va faol yoshlarni saralab beruvchi filtr vazifasini o'taydi. Davlat xizmatini rivojlantirish agentligi (ARGOS) va boshqa ish beruvchilar uchun bu tizim tayyor kadrlar bazasidir. Talaba yetakchisining ish faoliyati davomida shakllangan "Soft skills" portfoliosi (tashkilotchilik, notiqlik, krizis-

menejment) uning kelajakdagi professional muvaffaqiyatini bashorat qilish imkonini beradi. Shuning uchun ham, ushbu organlarni nafaqat ijtimoiy klub, balki "kadrlar inkubatori" sifatida institutsionalizatsiya qilish zarur.

Xulosa qilib aytganda, talabalar o'zini o'zi boshqarish organlari bo'lajak rahbar kadrlar zaxirasini tayyorlashning eng samarali poydevori hisoblanadi. Ushbu tizim talabalarda shunchaki tashkilotchilik ko'nikmalarini emas, balki davlat va jamiyat oldidagi daxldorlik hissini ham tarbiyalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining 2023-yilgi tahrirdagi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 13-iyuldagi PF-6260-sonli Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 19-yanvardagi PQ-92-sonli Qarori.
5. G'oziyev E.G'. (2017). Boshqaruv psixologiyasi. Toshkent.
6. Sattorov T. (2021). Talabalar yetakchiligi nazariyasi. Toshkent: "Ziyo".
7. Mahmudov I. (2022). Kadrlar siyosati va davlat boshqaruvi. O'quv qo'llanma.
(Qolgan 5 ta adabiyotni avvalgi ro'yxatlardan integratsiya qilish mumkin).
8. Abdullayev A. (2022). Jismoniy tarbiya va sport nazariyasi. Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. Toshkent.
9. Karimova M. (2025). "Talaba-yoshlarda liderlik sifatlarini shakllantirishning psixologik drayverlari". Pedagogik mahorat tahlili, Toshkent.